

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/2012 vp

Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2011

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä syyskuuta 2012 lähettänyt perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksen vuodelta 2011 (K 9/2012 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtioneuvoston oikeuskansleri Jaakko Jonkka, apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen ja kansliapäällikkö Kimmo Hakonen, Oikeuskanslerinvirasto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Oikeuskanslerin kertomuksen yleiskatsauksessa esitellään oikeuskanslerin tehtävät ja toimivaltuudet sekä tarkastellaan Oikeuskanslerinviraston toimintaa yleisesti tilastotietojen valossa. Tämän lisäksi kertomuksessa selostetaan oikeuskanslerin toimintaa tasavallan presidentin ja valtioneuvoston virkatoimien lainmukaisuuden valvonnassa, perus- ja ihmisoikeuksien valvontaa, viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien laillisuusvalvontaa hallinnonaloittain sekä asianajajien ja julkisten oikeusavustajien toiminnan valvontaa. Tarkempia tilastotietoja viraston toimenpiteistä ja työtilanteesta sisältyy kertomuksen viimeiseen lukuun.

Kertomukseen sisältyy nyt kolmatta kertaa oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin yleisemmät puheenvuorot. Perustuslakivaliokunta pitää näitä puheenvuoroja hyödyllisenä ja ansiokkaana lisänä kertomukseen. Oikeuskansleri Jonkka tarkastelee puheenvuorossaan "Luotta-

mus puntarissa" suomalaista korruptiota ja sen ilmenemismuotoja yleisesti sekä erityisesti laillisuusvalvonnan näkökulmasta. Apulaisoikeuskansleri Puumalainen esittelee puheenvuorossaan oikeuskanslerin tekemien tarkastusten kehitystä, luonnetta, kohteiden valikoitumista ja valmistautumista tarkastuksiin sekä tarkastusten tuloksia ja merkitystä.

Kanteluasioiden käsittely

Kertomusvuoden aikana Oikeuskanslerinvirastoon saapui 1 454 kanteluasiaa. Tämä on huomattavasti vähemmän kuin edellisenä kertomusvuonna (1 843). Oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön mukaan kysymys on kuitenkin tilapäisestä ja vaikeasti selitettävästä vaihtelusta, koska vuonna 2012 kanteluasioiden määrä näyttäisi jälleen palaavan aiemmalle korkeammalle tasolle. Kanteluasioita ratkaistiin 1 692. Myönteistä on se, että asioita ratkaistiin huomattavasti enemmän kuin niitä saapui. Toisaalta ratkaisujen määrä oli edellisvuotta alhaisempi.

PeVM 10/2012 vp — K 9/2012 vp

Perustuslakivaliokunta korostaa jälleen (ks. PeVM 12/2009 vp ja PeVM 6/2012 vp) tarvetta kanteluasioiden mahdollisimman joutuisaan käsittelyyn Oikeuskanslerinvirastossa. Tähän antavat keinoja muun muassa valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain vuonna 2011 voimaan tulleet muutokset, joilla pyrittiin laillisuusvalvonnan tehostamiseen lyhentämällä käsittelyaikoja. Valiokunta pitää tärkeänä virastossa asetettua tavoitetta, jonka mukaan vähintään 90 prosenttia asioista tulisi ratkaista vuodessa ja kaikki asiat vähintään puolessatoista vuodessa. Tästä näkökulmasta on jossain määrin huolestuttavaa, että kertomusvuoden lopussa vireillä oli vielä useita vuonna 2008 ja 2009 tulleita asioita.

Perustuslakivaliokunta ei ole erikseen arvioinut oikeuskanslerin yksittäisiä ratkaisuja tai kannanottoja.

Ministerivastuun esitutkinta

Oikeuskansleri on puheenvuoronsa korruptiotutkintaa käsittelevässä jaksossa nostanut esille kysymyksen siitä, onko laillisuusvalvojalla mahdollisuus käynnistää esitutkinta valtioneuvoston jäsenen epäillyn virkarikoksen johdosta. Oikeuskansleri perustelee puheenvuorossaan aiemminkin esittämänsä tulkintaa, jonka mukaan ylimmät laillisuusvalvojat eivät voi perustuslaista ja ministerivastuulaista johtuvista syistä näin tehdä.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt asiaa lausunnossaan hallituksen esityksestä esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi (PeVL 66/2010 vp) samoin kuin mietinnössään oikeuskanslerin kertomuksesta vuodelta 2010 (PeVM 6/2012 vp). Valiokunta on pitänyt kyseisessä hallituksen esityksessä ja oikeuskanslerin kertomuksessa ilmaistua tulkintaa liian pitkälle menevänä. Valiokunnan mielestä ministerivastuulain 4 §:ää ei pidä tulkita niin, etteivätkö ylimmät laillisuusvalvojat voisi käynnistää itse esitutkintaa ministerivastuun asiassa.

Valiokunta toistaa aikaisemmat kannanottonsa, joiden mukaan nykyinen epäselvä tilanne on haitallinen ja valtioneuvoston piirissä on tarpeellista ryhtyä toimenpiteisiin ylimpien laillisuusvalvojien toimivallan selkiennyttämiseksi ministerivastuun asiassa. Myös oikeuskansleri on puheenvuorossaan pitänyt säännösten tarkistamisen tarpeen selvittämistä perusteltuna.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Outi Mäkelä /kok
jäs. Sauli Ahvenjärvi /kd
Tuija Brax /vihr
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Ilkka Kantola /sd
Pia Kauma /kok
Kimmo Kivelä /ps

Anna Kontula /vas
Markus Lohi /kesk
Elisabeth Naucélér /r
Raimo Piirainen /sd
Tapani Tölli /kesk
Anu Urpalainen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Petri Helander.